rijksuniversiteit groningen

Magazine voor alumni en relaties
Nummer 2, juli 2016

Broerstraat 5

In dit nummer:

Geen dag zonder Shakespeare
Turkije als brug
Strijd tegen antibioticaresistentie
Save Our Soils
Alumni op fietsvakantie

Dorina Buda: ‘*Dark tourism* laat je relativeren’

Duister toerisme kan bijdragen aan vrede

Wel eens naar herinneringscentrum Kamp Westerbork geweest, Ground Zero in New York bezocht of rondgewandeld op de Westelijke Jordaanoever? **Dorina Buda** zou u op zo'n moment onder de noemer 'dark tourist' scharen. Als assistant professor aan de Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen doet zij onderzoek naar toeristische plekken die geassocieerd worden met de dood of levensgevaar.

KIRSTEN OTTEN REYER BOXEM

WWW.RUG.NL/UNIFOCUS-DBUDA

'In vergelijking met veel andere landen staat het wetenschappelijk onderzoek naar toerisme in Nederland nog in de kinderschoenen. Het beperkt zich hier veelal tot toegepaste wetenschap en daarbij ligt de focus globaal op de amusementswaarde van vakantie en vrije tijd. Maar er zijn zoveel meer dimensies, én mogelijkheden. Met mijn onderzoek probeer ik een impuls te geven aan een bredere wetenschappelijke kijk op toerisme,' zegt Dorina Buda, wier benadering van toerisme in ons land nog vrij onbekend is. Buda is geboren en getogen Roemeense en studeerde en werkte onder andere in China, de Verenigde Staten, Nieuw-Zeeland en Jordanië. In 2012 promoveerde zij in Nieuw-Zeeland op haar proefschrift *Danger-zone Tourism: Emotional Performances in Jordan and Palestine*. In 2013 kwam ze naar Groningen, waar zij een jaar later werd benoemd tot Rosalind Franklin Fellow. Vorig jaar ontving zij een Veni-beurs voor vervolgonderzoek naar 'duister toerisme'.

'Veel mensen gaan onbewust op zoek naar het oncomfortabele, het schurende, omdat ze daar iets goeds uithalen voor zichzelf'

Gevaar

Met haar vorig jaar verschenen boek *Affective Tourism: Dark Routes in Conflict* is Buda de diepte in gegaan. Het spitst zich toe op Jordanië, waar ze de psyche van de toerist onder de loep nam en onderzocht hoe men van duister toerisme een bestendige ('sutainable') sector kan maken. De paraplu van het duistere toerisme is overigens ruim: 'Onder deze noemer vallen gedenkplaatsen en historische slagvelden, maar ook gebieden waar een deel van de lokale bevolking zelf liever níét zou willen zijn. Denk aan Noord-Korea, Fukushima of de sloppen van Zuid-Afrika. Gemeenschappelijk kenmerk van deze locaties is de associatie met gevaar – veroorzaakt door bijvoorbeeld armoede, een conflict of een natuurramp – en de dood.' Buda legt uit dat de aantrekkingskracht van deze plekken voor een deel juist in die facetten schuilt, een verschijnsel dat in de psychoanalyse 'doodsdrift' wordt genoemd. 'Dat betekent overigens niet dat deze toeristen een doodswens hebben, maar – bewust of onbewust – zijn ze wel op zoek naar een confrontatie met de dood of levensgevaar.' Voor wie denkt dat dit een uitzonderlijk verschijnsel is: 'Bijna iedereen die regelmatig reist – zo'n 10% van de wereldbevolking – heeft wel eens een *dark place* bezocht.'

Westerbork

Voor haar Veni-onderzoek zoomt Buda in op het toerisme in Palestina, maar natuurlijk is ze ook benieuwd naar de paar duistere plaatsen die Nederland rijk is. Ze laat mij foto's zien van haar bezoek aan voormalig doorgangskamp Westerbork: 'Kijk, dit bejaarde stel loopt hier hoogstwaarschijnlijk met een heel andere beleving, heel andere emoties, dan deze twintiger die hier op het gras zit. Op de vraag waarom iemand Westerbork bezoekt, zijn dan ook eindeloos veel antwoorden mogelijk: "omdat ik geïnteresseerd ben in geschiedenis" of "omdat ik een nabestaande van een slachtoffer ben". Of gewoon: "ik was in de buurt en wou iets ondernemen".' Ook voor een bezoek aan de Westelijke Jordaanoever bestaan uiteenlopende, geaccepteerde redenen: 'Religieuze of historische fascinatie, interesse in de huidige politieke en maatschappelijke situatie.... Weinig mensen zullen zeggen dat het lezen van grafsteeninscripties helpt om te reflecteren op het leven of dat het spannend is om gewapende militairen op straat te zien. Omdat ze zich daarvoor schamen. Of, waarschijnlijker, omdat ze zich er niet eens van bewust zijn. Buda gebruikt daar het begrip 'affect' voor: 'De term werd al gebruikt door Spinoza en beschrijft een onbewuste sensatie, onderliggend aan emoties. Voor veel mensen geldt dat ze onbewust op zoek gaan naar het oncomfortabele, het schurende, omdat ze daar iets goeds uithalen voor zichzelf.'

Fotodagboek

Om erachter te komen wat dat goede behelst, gaat Buda etnografisch te werk. In de genoemde landen in het Midden-Oosten dompelde zij zich onder in het toeristenleven. Ze reisde met toeristen en sprak met locals die werkzaam waren in het toerisme. 'Ik vroeg tourguides bijvoorbeeld een fotodagboek bij te houden, waarin ze vastlegden wat in hun ogen belangrijk was. Toeristen interviewde ik over hun ervaringen, veranderingen in perspectief, gedachten en emoties.' Buda ontdekte dat vrijwel alle toeristen die zij sprak, hun reis als indrukwekkend en ingrijpend hadden ervaren. Behalve dat het politieke conflict nu een gezicht had gekregen, waarmee ze zich verbonden waren gaan voelen, was er vaak ook sprake van reflectie op het eigen leven. Buda: 'Zo relativeerde het problemen thuis, liet hen inzien wie en wat écht belangrijk was in het leven. En voor sommigen leverde het heel concrete inzichten op, zoals de toerist die tot het besef was gekomen dat hij in het geval van oorlog nog liever zichzelf zou doden dan een ander. Inzichten die zij in een andere, meer comfortabele context, niet zouden hebben gekregen.'

Stap richting vrede

De term duister toerisme heeft een negatieve connotatie, maar

Vervolg op pagina 6

'WE ARE NOT AFRAID OF DEATH; WE JUST DON'T WANT TO BE THERE WHEN IT HAPPENS'
STELLING (INSPIRED BY WOODY ALLEN) **ADAM MCCANN** RECHTSGELEERDHEID

Vervolg van pagina 5

Buda ziet vooral de positieve mogelijkheden ervan: 'Toerisme is een sterk politiek, economisch en sociaal middel om mensen en plekken samen te brengen, of te verdelen. Dit geldt zeker ook voor het duister toerisme.' Door in te springen op de affecten en emoties die leven bij toeristen kan een stabiele toeristische sector ontstaan. Buda kan zich voorstellen dat in de toekomst ondernemers op de Westelijke Jordaanoever adverteren met de boodschap: 'Boek een trip naar Jeruzalem en leer jezelf beter kennen.' Zover is het nu nog niet, maar er wordt wel degelijk rekening gehouden met die drang naar reflectie en inzichten. Buda vertelt over het bedrijf Green Olive Tours: 'Deze Israëlische onderneming zoekt bewust de samenwerking met zowel Israëlische als Palestijnse gidsen. Bij toeristen die op pad gaan met dit bedrijf, ontstaat sympathie en begrip voor beide werelden.' Een Nederlands voorbeeld zag Buda in Westerbork: 'Op dit moment wordt op het terrein de link gelegd met de huidige vluchtelingensituatie. Hier zien we dat duister toerisme een educatieve of bewustmakende functie kan hebben. Die ons uiteindelijk een stap dichter bij vrede kan brengen…'

Dorina Buda

Studie

- MSSC in Security Studies, University of Bucharest (2005)
- MA in International Relations Theory of International Relations, Conflict Analysis and Resolution, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (2005)
- PhD in Geography & Tourism, University of Waikato, New Zealand (2011)

Werk

- Tutor & Research Assistant University of Waikato, New Zealand
- Senior Lecturer Saxion University of Applied Sciences, Deventer
- Assistant Professor & Rosalind Franklin Fellow University of Groningen
- Laureate NWO Veni grant 2015
- Founding Member Young Academy of Groningen, 2016

Dubbel Spinoza-succes

OPGETEKEND DOOR MARJAN BROUWERS

Het winnen van de NWO-Spinozapremie is zo'n beetje de hoogste eer die men als wetenschapper in Nederland kan behalen. Dat wij dit jaar zelfs twee winnaars hebben is uitzonderlijk. Om het op zijn Gronings te zeggen: ik heb minder leuke telefoontjes gehad! Op zo'n moment ben je echt trots op je universiteit, zeker nu we drie jaar achter elkaar in de prijzen zijn gevallen. Dat een bèta-wetenschapper én een filosoof dit jaar hebben gewonnen, is ook goed voor ons profiel als brede universiteit. Natuurlijk is dit succes ten eerste de verdienste van de twee laureaten. Bart van Wees is een topwetenschapper op het gebied van nanotechnologie en heeft internationaal een grote naam op een totaal nieuw onderzoeksterrein, dat van de spintronics. Dankzij deze prijs kan hij dat pionierswerk voortzetten. Hoe hij dat gaat doen, horen we in september bij de prijsuitreiking in Den Haag. Alle winnaars krijgen dan de gelegenheid om uit de doeken te doen waaraan ze hun 2,5 miljoen euro willen besteden.

Lodi Nauta is de eerste wijsgeer die de Spinozapremie ontvangt. Verder is hij niet alleen een excellente onderzoeker naar de geschiedenis van de filosofie, maar ook decaan van Wijsbegeerte. Ik heb grote bewondering voor de manier waarop hij onderzoek en bestuurswerk combineert. Hij heeft al laten weten dat hij een nieuwe onderzoeksgroep wil opzetten. We gaan snel een keer praten over de huisvesting: Wijsbegeerte zit er namelijk nogal krap bij aan de Oude Boteringestraat.

De eerste drie Groningse Spinozapremies waren voor George Sawatzky in 1996, Dirkje Postma in 2000 en Ben Feringa in 2004. Daarna was het tien jaar stil. Dat lag niet aan de wetenschappers zelf, maar aan het feit dat we als universiteit te weinig aandacht aan de aanvragen besteedden. We zijn daardoor vast prijzen misgelopen. Met alle respect voor Leiden met negentien Spinozalaureaten, daar doen wij niet voor onder als het gaat om de kwaliteit van onze onderzoekers. Wij hebben meer dan genoeg parels, maar we hebben ze te lang in het donker laten liggen. Daarom besteden we sinds een jaar of vijf bewust aandacht aan het ontwikkelen van talent. Ritsert Jansen, onze Dean Talent Development, begeleidt wetenschappers bij hun carrièreontwikkeling, inclusief de aanvragen voor prijzen. De kwaliteit van een aanvraag moet overtuigend zijn: je kunt nog zoveel internationaal aanzien hebben in je eigen werkveld, als je niet opvalt, maak je geen kans. Dat werkt: we hebben een inhaalslag gemaakt met Theunis Piersma in 2014, Cisca Wijmenga in 2015 en dit jaar dus de dubbelslag met Lodi Nauta en Bart van Wees.

Het effect van deze prijs is groot, voor de winnaars zelf, maar ook voor hun team. Het succes komt heel dichtbij: andere onderzoekers worden erdoor geïnspireerd en beseffen dat zij dit zelf misschien ook kunnen bereiken. Een ander effect is dat de winnaars meer invloed krijgen in de wetenschappelijke wereld. Hun werk krijgt meer aandacht en het helpt ook bij het aanvragen van onderzoeksgelden: met de Spinozapremie op je cv heb je een streepje voor. Ondertussen zijn we bezig met de volgende aanvraag: elk jaar moeten we opnieuw laten zien wat we in huis hebben aan talent.

Elmer Sterken, rector magnificus